

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ
આર/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૨૨૫૯/૨૦૨૫

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી એમ. કે. ઠક્કર

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	હા	

=====

તારાદેવી રાજકુમાર અને અન્ય

વિરુદ્ધ

કેયુર ઇસ્પાત લિમિટેડ અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧, ૨, ૩ તરફે શ્રી આફતાબહુસેન અંસારી (૫૩૨૦) માટે
સુશ્રી લક્ષા ભવનાની

પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૨ તરફે સુશ્રી ડિમ્પલ એ. ઠાકર (૬૮૩૮)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી એમ. કે. ઠક્કર

તારીખ : ૧૦/૧૧/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. હાલની અપીલ ગાંધીધામ, જિલ્લો કચ્છ ખાતે વર્કમેન્સ કોમ્પેન્સેશન એક્ટ, ૧૯૨૩ હેઠળના વિદ્વાન કમિશનર દ્વારા ફેટલ એપિલિકેશન નં. ૭/૨૦૧૪ માં તારીખ ૦૮.૦૪.૨૦૨૪ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા ચુકાદા અને હુકમને પડકારતાં વર્કમેન્સ કોમ્પેન્સેશન એક્ટ, ૧૯૨૩ ની કલમ ૩૦ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલ છે, જેમાં, રૂ. ૧૦,૫૮,૮૫૦/- નું વળતર માંગતી હાલના અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી.

૨. હાલના અપીલકર્તાનો એવો કેસ છે કે અપીલકર્તા ગુજરનાર એટલે કે રાજકુમાર કેવલ મુશર્તની વિધવા છે અને અપીલકર્તા નં. ૨ અને ૩ ગુજરનાર કર્મચારીના સંતાનો છે. ગુજરનાર સામાવાળા નં. ૧ સાથે ફિટર તરીકે કામ કરતા હતા જેઓ ગુજરનાર કર્મચારીને વેતન તરીકે રૂ. ૧૦,૦૦૦/- ચૂકવતા હતા. સામાવાળા સ્ટીલના ઉત્પાદનના વ્યવસાયમાં રોકાયેલા છે અને મજૂરો પાસેથી ત્રણ અલગ-અલગ શિફ્ટમાં કામ લે છે. તેથી, કારખાનામાં ૨૪x૭ કામ ચાલતું હતું. તારીખ ૧૭.૦૮.૨૦૧૨ ના રોજ ગુજરનારને રાત્રિના આશરે ૧૧ વાગ્યે પોતાના ક્વાર્ટર્સમાં વીજ કરંટનો આંચકો લાગ્યો હતો અને તેમનું ઘટનાસ્થળે જ

મૃત્યુ થયું હતું. વર્કમેન્સ કોમ્પેન્સેશન એક્ટ, ૧૯૨૩ હેઠળ વળતરની માંગણી કરતી ફેટલ એપ્લિકેશન દાખલ કરવામાં આવી હતી, જે એવા કારણસર નામંજૂર કરવામાં આવી હતી કે અકસ્માત નોકરીમાંથી અને નોકરી દરમિયાન ઉદ્ભવ્યો ન હતો, જે હાલની અપીલમાં પડકારનો વિષય છે.

૩. અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી લક્ષા ભવનાની અને સામાવાળા તરફે વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી ડિમ્પલ ઠાકરને સાંભળ્યા.

૩.૧. વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી લક્ષા ભવનાની રજૂઆત કરે છે કે અકસ્માત ખુદ નોકરીદાતા દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલા ક્વાર્ટર્સમાં થયો હતો અને જ્યારે તેઓ પોતાના કપડાં સૂકવી રહ્યા હતા, ત્યારે તેઓ બારીની બહારથી પસાર થતા વીજ વાયરના સંપર્કમાં આવ્યા હતા. વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી લક્ષા ભવનાની રજૂઆત કરે છે કે અકસ્માતનું સ્થળ નોકરીદાતા દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલા ક્વાર્ટર્સમાં હોવાથી, વિદ્વાન અદાલતે અકસ્માત નોકરીમાંથી અને નોકરી દરમિયાન ઉદ્ભવ્યો ન હોવાના કારણસર ક્લેઈમ નામંજૂર કરવામાં ભૂલ કરી છે. પોતાની રજૂઆતના સમર્થનમાં, વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી લક્ષા ભવનાનીએ સી.એમ.એ. નં. ૨૭૩૫/૨૦૦૨ માં ધ મેનેજર, વાલપરાઈ એસ્ટેટ, ઓલ્ડ વાલપરાઈ (પી.ઓ.), વાલપરાઈ વિ. શ્રીમતી અલમેલુ ના કેસમાં મદ્રાસ હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદા તેમજ એસ.એલ.પી. નં. ૨૮૨૩૮/૨૦૧૮ માં ધ ચેરમેન, વૈદ્યનાથ સહકારી સાખર કારખાના લિમિટેડ અને અન્ય વિ. શાંતાબાઈ અને અન્ય ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે.

વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી લક્ષા ભવનાની રજૂઆત કરે છે કે ઉપરોક્ત ચુકાદાઓને ધ્યાને લીધા વિના, વિદ્વાન અદાલતે હાલના અપીલકર્તાના કલેઈમને નામંજૂર કરવામાં ભૂલ કરી છે, તેથી, તે કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવાને પાત્ર છે અને હાલના અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ કલેઈમ મંજૂર કરવો જરૂરી છે.

૩.૨. તેનાથી વિપરીત, સામાવાળા તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી ડિમ્પલ ઠાકર રજૂઆત કરે છે કે અકસ્માત ત્યારે થયો હતો જ્યારે ગુજરનારે પોતાની ફરજ પૂર્ણ કરી લીધી હતી અને પોતાના ક્વાર્ટરમાં હતા. વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી ડિમ્પલ ઠાકર દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે કોઈપણ રીતે એમ કહી શકાય નહીં કે અકસ્માત નોકરી દરમિયાન થયો હતો અને ગુજરનારનું મૃત્યુ થયું હતું. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે થયેલા અકસ્માત અને નોકરી વચ્ચે કોઈ સંબંધ ન હતો અને તે પૃષ્ઠભૂમિમાં, કલેઈમ નામંજૂર કરવામાં વિદ્વાન અદાલત દ્વારા કોઈ ભૂલ કરવામાં આવી નથી અને તેથી, કોઈ દખલગીરીની જરૂર નથી. પોતાની રજૂઆતના સમર્થનમાં વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી ડિમ્પલ ઠાકરે ૨૦૧૪ (૧) એલ.એલ.જે. ૪૭૯ માં રિપોર્ટ થયેલ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (વેસ્ટર્ન રેલવે) વિ. ધીરુભાઈ મોહનભાઈ થેરાશા ના કેસમાં આ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદા તેમજ ૧૯૮૦ (૨) જી.એલ.આર. ૩૯ માં રિપોર્ટ થયેલ ડિવિઝનલ કંટ્રોલર, ગુજરાત સ્ટેટ રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન વિ. બાઈ જીવીબેન અરજણ ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે અને હાલના અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ નામંજૂર કરવા રજૂઆત કરી.

૪. વિદ્વાન વકીલો દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલોને ધ્યાનમાં લેતાં, સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલોને ધ્યાને લેતાં, હાલની અપીલમાં આ અદાલત સમક્ષ વિચારણા માટે ઉપસ્થિત થતો મુખ્ય પ્રશ્ન એ છે કે શું ગુજરનારનો અકસ્માત નોકરી દરમિયાન અને તેમાંથી ઉદ્ભવ્યો છે? ઉપરોક્ત પ્રશ્ન નક્કી કરવા માટે, વર્કમેન્સ કોમ્પેન્સેશન એક્ટ, ૧૯૨૩ ની કલમ ૩ નો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

વળતર માટે નોકરીદાતાની જવાબદારી.— (૧) જો કોઈ કામદારને તેની નોકરીમાંથી અને નોકરી દરમિયાન ઉદ્ભવતા અકસ્માતથી શારીરિક ઇજા થાય, તો તેનો નોકરીદાતા આ પ્રકરણની જોગવાઈઓ અનુસાર વળતર ચૂકવવા માટે જવાબદાર રહેશે:

પરંતુ શરત એ છે કે નોકરીદાતા તે રીતે જવાબદાર રહેશે નહીં —

(એ) એવી કોઈપણ ઇજાના સંબંધમાં કે જેના પરિણામે કામદારને ૧ [ત્રણ] દિવસથી વધુ સમયગાળા માટે સંપૂર્ણ અથવા આંશિક અશક્તતા ન થઈ હોય;

(બી) એવા અકસ્માતથી થયેલી કોઈપણ ૨ [ઇજા, કે જેનું પરિણામ મૃત્યુ ૩ [અથવા કાયમી સંપૂર્ણ અશક્તતા] માં ન આવ્યું હોય તેના] સંબંધમાં, જે સીધી રીતે નીચેના કારણોને આભારી હોય—

(૧) સદર સમયે કામદાર કેફી પીણાં અથવા નશીલા પદાર્થોના પ્રભાવ

હેઠળ હોય, અથવા

(૨) કામદારોની સલામતી સુનિશ્ચિત કરવાના હેતુથી સ્પષ્ટપણે આપવામાં આવેલા હુકમનું, અથવા સ્પષ્ટપણે ઘડવામાં આવેલા નિયમનું કામદાર દ્વારા જાણીજોઈને કરવામાં આવેલું ઉલ્લંઘન, અથવા

(૩) કામદારની સલામતી સુનિશ્ચિત કરવાના હેતુથી પૂરા પાડવામાં આવ્યા હોવાનું તે જાણતો હતો તેવા કોઈપણ સેફ્ટી ગાર્ડ અથવા અન્ય સાધનને કામદાર દ્વારા જાણીજોઈને હટાવવું અથવા તેની અવગણના કરવી,

૫. ૨ [(૨) જો અનુસૂચિ ૩ ના ભાગ ‘એ’ માં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ નોકરીમાં કામે રાખવામાં આવેલ કોઈ કામદાર તે નોકરી માટે વિશિષ્ટ એવા વ્યવસાયિક રોગ તરીકે તેમાં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ રોગનો ભોગ બને, અથવા જો કોઈ કામદાર, એવા કોઈ નોકરીદાતાની સેવામાં હોય કે જેના હાથ નીચે તે ઓછામાં ઓછા છ મહિનાના સતત સમયગાળા માટે નોકરીમાં રહ્યો હોય (જે સમયગાળામાં તે જ પ્રકારની નોકરીમાં અન્ય કોઈપણ નોકરીદાતા હેઠળની સેવાનો સમયગાળો સામેલ કરવામાં આવશે નહીં) અનુસૂચિ ૩ ના ભાગ ‘બી’ માં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ નોકરીમાં, તે નોકરી માટે વિશિષ્ટ એવા વ્યવસાયિક રોગ તરીકે તેમાં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ રોગનો ભોગ બને, અથવા જો કોઈ કામદાર અનુસૂચિ ૩ ના ભાગ ‘સી’ માં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ નોકરીમાં એક અથવા વધુ નોકરીદાતાઓની સેવામાં હોય તેટલા સતત સમયગાળા માટે કે જે કેન્દ્ર સરકાર આવી દરેક નોકરીના સંબંધમાં નિર્દિષ્ટ કરે, તે નોકરી માટે વિશિષ્ટ એવા વ્યવસાયિક રોગ તરીકે તેમાં નિર્દિષ્ટ

કોઈપણ રોગનો ભોગ બને, તો તે રોગનો ભોગ બનવું એ આ કલમના અર્થમાં અકસ્માતથી થયેલી ઈજા ગણાશે અને, જ્યાં સુધી તેનાથી વિરુદ્ધની જોગવાઈ ન હોય ત્યાં સુધી, સદર અકસ્માત નોકરીમાંથી અને નોકરી દરમિયાન ઉદ્ભવેલો ગણાશે: ૩ [પરંતુ શરત એ છે કે જો એવું સાબિત થાય કે,— (એ) અનુસૂચિ ૨ ના ભાગ ‘સી’ માં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ નોકરીમાં એક અથવા વધુ નોકરીદાતાઓની સેવામાં હોય તે દરમિયાન કોઈ કામદાર તે નોકરી માટે આ પેટા-કલમ હેઠળ નિર્દિષ્ટ કરાયેલા સમયગાળા કરતાં ઓછા એવા સતત સમયગાળા દરમિયાન તે નોકરી માટે વિશિષ્ટ એવા વ્યવસાયિક રોગ તરીકે તેમાં નિર્દિષ્ટ રોગનો ભોગ બન્યો હોય; અને (બી) તે રોગ નોકરીમાંથી અને નોકરી દરમિયાન ઉદ્ભવ્યો હોય, તો તેવા રોગનો ભોગ બનવું એ આ કલમના અર્થમાં અકસ્માતથી થયેલી ઈજા ગણાશે: પરંતુ વિશેષ એવી શરતે કે જો એવું સાબિત થાય કે કોઈ કામદાર કે જેણે કોઈપણ નોકરીદાતા હેઠળ કોઈપણ

પરિશિષ્ટ ૩ ના ભાગ ‘બી’ માં નિર્દિષ્ટ રોજગારમાં અથવા સદર પરિશિષ્ટના ભાગ ‘સી’ માં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ રોજગારમાં તે રોજગાર માટે આ પેટા-કલમ હેઠળ નિર્દિષ્ટ સતત સમયગાળા માટે એક કે તેથી વધુ નિયોજકો હેઠળ સેવા આપી હોય અને તેણે આવી સેવાની સમાપ્તિ પછી સદર ભાગ ‘બી’ અથવા પરિસ્થિતિ અનુસાર સદર ભાગ ‘સી’ માં તે રોજગારના વિશિષ્ટ વ્યવસાયિક રોગ તરીકે નિર્દિષ્ટ કોઈપણ રોગ લાગુ પડ્યો હોય અને તેવો રોગ રોજગારમાંથી ઉદ્ભવ્યો હોય, તો તેવો રોગ લાગુ પડવાની બાબત આ કલમના અર્થ હેઠળ અકસ્માત દ્વારા થયેલી ઈજા ગણાશે.] ૧ [(૨એ) જો પરિશિષ્ટ ૩ ના

ભાગ ‘સી’ માં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ રોજગારમાં રોકાયેલ કોઈ કામદારને તે રોજગારનો વિશિષ્ટ વ્યવસાયિક રોગ લાગુ પડે, જે રોગ લાગુ પડવાની બાબત આ કલમના અર્થ હેઠળ અકસ્માત દ્વારા થયેલી ઈજા ગણાય છે, અને આવો રોજગાર એક કરતાં વધુ નિયોજકો હેઠળ હતો, તો તે તમામ નિયોજકો કમિશનરને સંજોગો અનુસાર જે પ્રમાણ વાજબી જણાય તે પ્રમાણમાં વળતરની ચૂકવણી માટે જવાબદાર રહેશે.]

૬. (૩) ૨ [કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકાર], સરકારી ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા, તેમ કરવાનો પોતાનો ઈરાદો દર્શાવતી ઓછામાં ઓછી ત્રણ મહિનાની નોટિસ આપ્યા પછી, તેવા જ જાહેરનામા દ્વારા, પરિશિષ્ટ ૩ માં નિર્દિષ્ટ રોજગારોમાં રોજગારનું કોઈપણ વર્ણન ઉમેરી શકે છે અને આ રીતે ઉમેરવામાં આવેલા રોજગારોના કિસ્સામાં એવા રોગો નિર્દિષ્ટ કરશે જેને આ કલમના હેતુઓ માટે અનુક્રમે તે રોજગારોના વિશિષ્ટ વ્યવસાયિક રોગો ગણવામાં આવશે, અને ત્યારબાદ પેટા-કલમ (૨) ની જોગવાઈઓ ૩ [કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા જાહેરનામાના કિસ્સામાં, આ અધિનિયમ જ્યાં સુધી વિસ્તરે છે તે પ્રદેશોમાં, અથવા, રાજ્ય સરકાર દ્વારા જાહેરનામાના કિસ્સામાં, રાજ્યની અંદર] ૪ [***] એવી રીતે લાગુ પડશે જાણે કે તેવા રોગોને આ અધિનિયમ દ્વારા તે રોજગારોના વિશિષ્ટ વ્યવસાયિક રોગો જાહેર કરવામાં આવ્યા હોય.]

૭. (૪) ૫ [પેટા-કલમો (૨), (૨એ)] અને (૩) માં જોગવાઈ કર્યા સિવાય, કોઈ કામદારને કોઈપણ રોગના સંબંધમાં કોઈ વળતર ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં

સિવાય કે તે રોગ તેની રોજગારીમાંથી અને રોજગારી દરમિયાન અકસ્માત દ્વારા થયેલી કોઈ ચોક્કસ ઈજાને ક [***] સીધો આભારી હોય.

(૫) આમાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ બાબત કામદારને કોઈપણ ઈજાના સંબંધમાં વળતરનો કોઈ અધિકાર આપનારી ગણાશે નહીં જો તેણે સદર ઈજાના સંબંધમાં નિયોજક અથવા અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિ સામે સિવિલ કોર્ટમાં નુકસાની માટેનો દાવો દાખલ કર્યો હોય; અને કોઈપણ ઈજાના સંબંધમાં કાયદાની કોઈપણ અદાલતમાં કામદાર દ્વારા નુકસાની માટેનો કોઈ દાવો ચાલવાપાત્ર રહેશે નહીં— (એ) જો તેણે સદર ઈજાના સંબંધમાં કમિશનર સમક્ષ વળતર માટે કલેઈમ દાખલ કર્યો હોય; અથવા (બી) જો કામદાર અને તેના નિયોજક વચ્ચે આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર સદર ઈજાના સંબંધમાં વળતરની ચૂકવણીની જોગવાઈ કરતો કોઈ કરાર થયો હોય.

૭.૧. ઉપરોક્ત જોગવાઈનો સંદર્ભ લેતાં એ બાબત ફલિત થાય છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૩(૧) હેઠળ, કામદારને તેની રોજગારીમાંથી અને રોજગારી દરમિયાન ઉદ્ભવતા અકસ્માત દ્વારા ઈજા થયેલી હોવી જોઈએ. રોજગારી ક્યારે શરૂ થાય છે અને તે ક્યારે સમાપ્ત થાય છે તે પ્રશ્ન, ઉપરોક્ત પ્રશ્નનો ઉત્તર આપવા માટે કેસની હકીકતો તપાસવી પડશે. આ અદાલતે (૨૦૨૦) ૪ એસ.સી.સી. ૫૫ માં રિપોર્ટ થયેલ પૂનમ દેવી વિ. ઓરિએન્ટલ ઇન્સ્યુરન્સ કંપની લિમિટેડ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાનો સંદર્ભ લીધો છે જેમાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે ‘ડાઉન ટૂલ’ નો સંકેત આપવામાં આવે

અથવા જ્યારે કામદાર પોતે જ્યાં કામ કરી રહ્યો છે તે વાસ્તવિક વર્કશોપ છોડી દે ત્યારે જ રોજગારી અનિવાર્યપણે સમાપ્ત થઈ જતી નથી. સમય અને સ્થળ અનુસાર પ્રવેશ અને બહાર નીકળવા બંને વખતે કાલ્પનિક વિસ્તરણ હોય છે. આવા વિસ્તરણનો વ્યાપ અનિવાર્યપણે કેસના સંજોગો પર નિર્ભર રહેવો જોઈએ. રોજગારી માત્ર ત્યારે જ શરૂ અથવા સમાપ્ત થતી નથી જ્યારે કોઈ કર્મચારી કામ શરૂ કરે છે અથવા પોતાના સાધનો મૂકી દે છે, પરંતુ જ્યારે તે રોજગારીના સ્થળે આવવા અને ત્યાંથી જવા માટે પ્રવેશ તેમજ બહાર નીકળવાના સાધનનો ઉપયોગ કરે છે ત્યારે પણ તે શરૂ કે સમાપ્ત થઈ શકે છે. વર્કમેન્સ કોમ્પેન્સેશન એક્ટ, ૧૯૨૩ એ એક સામાજિક કલ્યાણકારી કાયદો છે. તેથી તેની જોગવાઈઓનું અર્થઘટન ધારાસભાના હેતુને નિષ્ફળ બનાવવાને બદલે તેને આગળ ધપાવે તે રીતે કરવું પડશે.

૮. જો આ અદાલત સમક્ષ રજૂ કરાયેલી સામગ્રીનો સંદર્ભ લેવામાં આવે તો કેટલીક હકીકતો નિર્વિવાદ છે જે નીચે મુજબ છે:

(એ) કામદાર સામાવાળા નં. ૧ કંપનીમાં મજૂર તરીકે કામ કરતો હતો.

(બી) અકસ્માત રાત્રે ૧૧.૦૦ વાગ્યે થયો હતો જ્યારે કામદાર કંપની દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલા ક્વાર્ટર્સમાં હતો અને તે તાર પર પોતાના કપડાં સૂકવી રહ્યો હતો જે બારીની બહાર હતો અને તે પ્રક્રિયા દરમિયાન તેનો હાથ બારીની બહારથી પસાર થતા જીવંત વીજ વાયરના સંપર્કમાં આવ્યો હતો જ્યાં સેલો-ટેપ ફાટેલી જણાઈ હતી.

(સી) એ નિર્વિવાદ છે કે તેની ફરજ દિવસની શિફ્ટમાં હતી અને દિવસની શિફ્ટનો સમય સવારના ૮ થી સાંજના ૪ વાગ્યા સુધીનો હતો.

(ડી) પી.એમ. રિપોર્ટ મુજબ મૃત્યુનું કારણ વીજ કરંટના આંચકાના લીધે જણાવવામાં આવ્યું છે.

(ઈ) આંક ૩૮ એ તે સ્થળનું પંચનામું છે જ્યાં એવું જણાયું હતું કે વીજ વાયર જે બારીની બહારથી પસાર થતો હતો ત્યાં સેલો-ટેપ ફાટેલી હતી.

(એફ) અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલા પેપર બુકનો ભાગ છે તેવા લેખિત જવાબ મુજબ, કામની સરળતા માટે, કંપનીએ તે જ પરિસરમાં ક્વાર્ટર્સ પૂરા પાડ્યા છે અને જ્યાં મજૂરને રહેવાની સગવડ આપવામાં આવી હતી જેથી કંપનીનું કામ સરળતાથી થઈ શકે.

(જી) ગુજરનાર તારીખ ૦૧.૦૮.૨૦૧૨ થી કંપનીમાં કામ કરતો હતો અને સદર ક્વાર્ટર્સમાં રહેતો હતો.

૯. આ અદાલતે એસ.એલ.પી. નં. ૨૯૨૩૯/૨૦૧૯ માં ધ ચેરમેન, વૈધનાથ સહકારી સાખર કારખાના લિમિટેડ અને અન્ય વિ. શાંતાબાઈ અને અન્ય ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાનો પણ સંદર્ભ લીધો છે જેમાં, “તેની નોકરીમાંથી ઉદ્ભવતી અને નોકરી દરમિયાન” તેવા શબ્દોનું અર્થઘટન કરવામાં આવ્યું છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૧૩. “તેની નોકરીમાંથી ઉદ્ભવતી અને નોકરી દરમિયાન” તેવા શબ્દો આ અદાલત દ્વારા અર્થઘટનનો વિષય રહ્યા છે. આ સંબંધમાં, અમો ઈ.એસ.આઈ. કોર્પોરેશન (ઉપર મુજબ) માં આ અદાલતના ચુકાદાના પ્રસ્તુત અંશો નીચે મુજબ ટાંકીએ છીએ:

“૧૩. વર્કમેન્સ કોમ્પેન્સેશન એક્ટ, ૧૯૨૩ ની કલમ ૩(૧) માં આવતા “તેની નોકરી દરમિયાન” તેવા શબ્દોના અર્થની આ અદાલત દ્વારા સૌરાષ્ટ્ર સોલ્ટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કો. લિ. બાઈ વાલુ રાજા [એ.આઈ.આર. ૧૯૫૮ એસ.સી. ૮૮૧ : (૧૯૫૮) ૨ એલ.એલ.જે. ૨૪૯] ના કેસમાં તપાસણી કરવામાં આવી હતી. ત્યાં, અપીલકર્તા, મીઠાનું ઉત્પાદન કરતી કંપનીએ કામચલાઉ અને કાયમી બંને પ્રકારના કામદારોને કામે રાખ્યા હતા. મીઠાનું કારખાનું પોરબંદર શહેરની સામે આવેલી એક ખાડી નજીક આવેલું હતું. શહેરથી મીઠાના કારખાને ઓછામાં ઓછી બે રીતે પહોંચી શકાતું હતું, એક આશરે ૬ થી ૭ માઈલ લાંબો જમીન માર્ગ અને બીજો ખાડી મારફતે કે જેને હોડી દ્વારા પાર કરવી પડતી હતી. તારીખ ૧૨-૬-૧૯૫૨ ની સાંજે, કેટલાક કામદારોને લઈ જતી એક હોડી ખરાબ હવામાન અને ઓવરલોડિંગના કારણે પલટી ગઈ હતી. તેના પરિણામે, કેટલાક કામદારો ડૂબી ગયા હતા. વિચારણા માટે ઉપસ્થિત થયેલા પ્રશ્નો પૈકીનો એક પ્રશ્ન એ હતો કે શું અકસ્માત કામદારોની નોકરી દરમિયાન થયો હતો કે કેમ. અદાલત વતી બોલતાં, એસ. જાફર ઇમામ, ન્યાયમૂર્તિએ ઠરાવ્યું હતું કે:

“એક નિયમ તરીકે, કામદાર જ્યાં સુધી નોકરીના સ્થળે ન પહોંચે ત્યાં

સુધી તેની નોકરી શરૂ થતી નથી અને જ્યારે તે નોકરીનું સ્થળ છોડી દે છે ત્યારે તે ચાલુ રહેતી નથી, નોકરીના સ્થળે આવવા અને જવાની મુસાફરી બાકાત રહે છે.””

આ સિદ્ધાંતને વ્યાપક રીતે નિર્ધારિત કર્યા પછી, એસ. ઝાફર ઇમામ, ન્યાયમૂર્તિએ આગળ અવલોકન કર્યું કે આ સિદ્ધાંતમાં સમય અને સ્થળ બંને બાબતે કેટલોક વાજબી વિસ્તાર હોઈ શકે છે. અમુક ખાસ કિસ્સાઓમાં કામદાર ભલે પોતાના નિયોક્તાના પરિસરમાં પહોંચ્યો ન હોય અથવા તેમાંથી નીકળી ગયો હોય તોપણ તે પોતાની રોજગારી દરમિયાન હોવાનું ગણી શકાય. કાલ્પનિક વિસ્તરણના આ સિદ્ધાંતને દરેક સમયે ધ્યાનમાં રાખીને, કામદારની રોજગારીમાંથી અને રોજગારી દરમિયાન અકસ્માત ઉદ્ભવ્યો હતો કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગોની ખૂબ જ કાળજીપૂર્વક તપાસ કરવી પડશે. પરંતુ, ખાસ કરીને કેસની હકીકતોની તપાસ કરતાં, એ હકીકત ધ્યાને લીધા પછી કે કામદારે હોડીનો ઉપયોગ કર્યો હતો, જે જાહેર ફેરી તરીકે પણ ઉપયોગમાં લેવાતી હતી જેના માટે તેઓએ નાવિકનું ભાડું ચૂકવવું પડતું હતું, એસ. ઝાફર ઇમામ, ન્યાયમૂર્તિએ અવલોકન કર્યું:

“એ સુસ્થાપિત છે કે જ્યારે કોઈ કામદાર જાહેર રસ્તા પર અથવા જાહેર સ્થળે અથવા જાહેર વાહનવ્યવહારમાં હોય ત્યારે તે જનતાના અન્ય કોઈપણ સામાન્ય સભ્યની જેમ જ ત્યાં હોય છે અને જ્યાં સુધી તેની રોજગારીનું મૂળ સ્વરૂપ જ તેના માટે ત્યાં હોવું આવશ્યક ન બનાવતું હોય ત્યાં સુધી તે પોતાની

રોજગારી દરમિયાન ત્યાં હોતો નથી. કોઈ કામદાર જે ક્ષણે પોતાનું ઘર છોડે છે અને પોતાના કામે જવાના રસ્તે હોય છે તે ક્ષણથી તે પોતાની રોજગારી દરમિયાન હોતો નથી. જો તે કામના સ્થળે અથવા એવા બિંદુ કે એવા વિસ્તારમાં પહોંચે છે કે જે કાલ્પનિક વિસ્તરણના સિદ્ધાંત હેઠળ આવે છે, તો તે ચોક્કસપણે પોતાની રોજગારી દરમિયાન હોય છે, જેની બહાર તેની સાથે બનતા કોઈપણ અકસ્માત માટે વળતર ચૂકવવા નિયોક્તિ જવાબદાર નથી. હાલના કેસમાં, ભલે એવું માની લેવામાં આવે કે કાલ્પનિક વિસ્તરણનો સિદ્ધાંત પોઈન્ટ ‘ડી’ સુધી વિસ્તરે છે, તોપણ આ સિદ્ધાંત તેનાથી આગળ વિસ્તારી શકાય નહીં. જે ક્ષણે કોઈ કામદારે હોડીમાં પોઈન્ટ ‘બી’ છોડ્યો અથવા પોઈન્ટ ‘એ’ છોડ્યો પરંતુ હજુ સુધી પોઈન્ટ ‘બી’ પર પહોંચ્યો ન હતો, તે ક્ષણે તે પોતાની રોજગારી દરમિયાન હોવાનું કહી શકાય નહીં અને આ બે બિંદુઓ વચ્ચેની મુસાફરી દરમિયાન તેની સાથે બનેલ કોઈપણ અકસ્માત તેની રોજગારીમાંથી અને રોજગારી દરમિયાન ઉદ્ભવેલ હોવાનું કહી શકાય નહીં. વર્કમેન્સ કોમ્પેન્સેશન કમિશનર અને હાઈકોર્ટ બંને એવું માનવામાં ભૂલ પર હતા કે આ કેસમાં મૃતક કામદારો જ્યારે પોઈન્ટ ‘એ’ અને ‘બી’ વચ્ચેની ખાડી ઓળંગી રહ્યા હતા ત્યારે તેઓ હજુ પણ પોતાની રોજગારી દરમિયાન હતા. જ્યારે હોડી લગભગ પોઈન્ટ ‘એ’ પર હતી ત્યારે બનેલો અકસ્માત, જેના પરિણામે આટલા બધા કામદારોનું મૃત્યુ થયું તે કમનસીબ હતો, પરંતુ તે અકસ્માત માટે અપીલકર્તાને જવાબદાર ઠેરવી શકાય નહીં.””

૧૪. પી. રામનાથ ઐયરની એડવાન્સ લો લેક્સિકન ડિક્શનરી અનુસાર

“અકસ્માત” શબ્દપ્રયોગનો અર્થ “અનિરિછત, આકસ્મિક અથવા અણધારી ઘટના; દુર્ઘટના; કમનસીબી; આપત્તિ” થાય છે. “અકસ્માત” શબ્દ લેટિન ક્રિયાપદ “એક્સિડેરે” પરથી ઉતરી આવ્યો છે, જે “આવી પડવું, આવી બનવું, બનવું, સંજોગવશાત થવું” દર્શાવે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તે સતત ચાલતી રહેતી, આગળ વધતી કે વિકસતી બાબત હોવા કરતાં, તે જ ક્ષણે કોઈપણ અપેક્ષા વિના બનતી એક આકસ્મિક અને અણધારી ઘટના છે; બાબતો અથવા ઘટનાઓના સામાન્ય ક્રમ મુજબ નહીં પરંતુ સામાન્ય ગણતરીની બહાર સંજોગવશાત બનતી કોઈ બાબત; જે અસામાન્ય રીતે અસ્તિત્વમાં આવે છે અથવા બને છે, અથવા એક અસાધારણ ઘટના છે.”

૧૦. આ અદાલતે (૨૦૦૭) ૧૧ એસ.સી.સી. ૬૬૮ માં રિપોર્ટ થયેલ શકુંતલા ચંદ્રકાંત શ્રેષ્ઠી વિ. પ્રભાકર મારુતિ ગરવલી અને અન્ય ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાનો પણ સંદર્ભ લીધો છે જેમાં, સદર અધિનિયમની કલમ ૩ ની જોગવાઈઓ લાગુ કરતી વખતે, સર્વોચ્ચ અદાલતે કસોટીઓ નિર્ધારિત કરી છે જે હાથ ધરવાની રહે છે. સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે “રોજગારી દરમિયાન અને તેમાંથી ઉદ્ભવતી” બાબતના સંબંધમાં કેસની તપાસ કરતી વખતે ત્રણ કસોટીઓ જરૂરી છે, (૧) ઈજા અને અકસ્માત વચ્ચે તેમજ અકસ્માત અને રોજગારી દરમિયાન કરવામાં આવેલા કામ વચ્ચે કાર્યકારણ સંબંધ હોવો જોઈએ. (૨) અરજદાર પર એ દર્શાવવાનો બોજો છે કે તે કામ અને તેના પરિણામે થયેલું રોકાણ હતું જેણે

ઈજામાં ફાળો આપ્યો હતો અથવા તેને વણસાવી હતી. (૩) જો રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવેલા પુરાવા વધુ સંભાવના પ્રસ્થાપિત કરે કે જે એક સામાન્ય સમજ ધરાવતી વ્યક્તિને સંતોષ આપે કે કામે શારીરિક ઈજા થવામાં ફાળો આપ્યો હતો, તો કામદાર માટે સફળ થવા સારુ તે પૂરતું રહેશે પરંતુ તે દરેક કેસની હકીકતો પર આધાર રાખશે.

૧૦.૧. હાલના કેસમાં ઉપરોક્ત કસોટી લાગુ કરતાં, આ અદાલતના મતે, રોજગારીના સમય અને સ્થળના સંબંધમાં કાલ્પનિક વિસ્તરણ આપવું જરૂરી છે. જે ક્વાર્ટર્સમાં અકસ્માત બન્યો હતો તે વૈધાનિક જવાબદારીનું પાલન કરવા માટે અને તુરંત તેમજ નિયત સમયે કામ પર હાજર રહી શકાય તે માટે નિયોક્તા દ્વારા ફાળવવામાં આવ્યા હોવાથી, મૃતક કામદારના વારસદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ કલેઈમ નામંજૂર કરતો વાદગ્રસ્ત એવોર્ડ હસ્તક્ષેપને પાત્ર બને છે. સામાવાળા તરફના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા જે ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે અને કલેઈમ નામંજૂર કરતી વખતે વિદ્વાન લેબર કોર્ટ દ્વારા જેનો આધાર લેવામાં આવ્યો છે તે ભિન્ન હકીકતો પરનો છે કે જ્યાં અકસ્માત અને રોજગારી વચ્ચે કોઈ સંબંધ ન હતો.

૧૧. તે પૃષ્ઠભૂમિમાં, અપીલ મંજૂર થવાને પાત્ર છે. ફેટલ એપિલિકેશન નં. ૭/૨૦૧૪ માં ગાંધીધામ, જિલ્લો કરછ ખાતે વર્કમેન્સ કોમ્પેન્સેશન એક્ટ, ૧૯૨૩ હેઠળ વિદ્વાન કમિશનર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૦૯.૦૪.૨૦૨૪ નો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને એવોર્ડ આથી રદ કરવામાં આવે છે અને વળતરની રકમ

નક્કી કરવા માટે મામલો વર્કમેન કોમ્પેન્સેશન હેઠળના વિદ્વાન કમિશનરને પરત રિમાન્ડ કરવામાં આવે છે, જે કવાયત આ હુકમ મળ્યાની તારીખથી ૧૨ અઠવાડિયાના સમયગાળામાં પૂર્ણ કરવાની રહેશે.

૧૨. સામાવાળા નં. ૨ તરફે વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી ડિમ્પલ ઠાકર આ ચુકાદાના સ્ટે માટે અરજ કરે છે, જોકે, આ અદાલતે વળતરની રકમ નક્કી કરી નથી અને વિદ્વાન કમિશનરને નિયત સમયગાળામાં આ કવાયત પૂર્ણ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે તે હકીકત ધ્યાને લેતાં, તે અરજ ગ્રાહ્ય રાખવામાં આવતી નથી.

૧૩. પરિણામે, આ અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

(એમ. કે. ઠક્કર, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====